

VEJLEDNING TIL SPROGLIGE INDSATSER MED UDGANGSPUNKT I FORTÆLLINGEN OM HOPPELINE OG BISSEBØVSEN

I Hoppelines æstetiske bevægelsesfortællinger arbejder pædagogisk personale og børn sammen om at fortolke fænomener gennem kropslig kommunikation og bevægelse. Når en fortælling dramatiseres gennem kropslig ageren, så styrkes børn i at huske den (*Fredens, 2016, Pellegrini & Galda 1982*). Dette er et godt grundlag for at arbejde videre med fortællingens temaer i andre pædagogiske sammenhænge, f.eks. i gruppesamling.

Som et bidrag til det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet kommunikation og sprog, har vi udviklet et dialogkort til hvert kapitel i fortællingen om Hoppeline og Bissebøvsen. Kortene er tænkt som inspiration til det pædagogiske arbejde med børns tilegnelse af sproglige begreber og indføring i den sproglige abstraktionsverden. Deres oplevelse af sprogets magi og udvikling af evne til at fortælle og opdage meningen med symboler, billeder, tegninger, skrift.

På den ene side af kortene anvises nogle mulige spørgsmål, som den voksne kan anvende som udgangspunkt for dialog og genfortælling. Herunder gives inspiration til yderligere supplerende aktiviteter med særlig fokus på læreplanstemaet kommunikation og sprog.

På den anden side af kortene angives relevante sproglige begreber og vigtige læringsmæssige områder, som de pædagogiske handlinger kan styrke. Mariehøne-håndduken kan eventuelt indgå som dialogpartner.

DET TEORETISKE AFSÆT

Dialogkortene er tænkt som ideoplæg til sprogpædagogiske indsatser. Børn skal opleve sproget meningsfuldt (*Tomasello, 2003*), og tesen er derfor, at sproglige indsatser kan styrkes, hvis elementerne i den komplekse sprogtilegnelsesproces medtænkes og systematiseres. Dialogkortene er bygget op med udgangspunkt i illustrationerne, fordi disse står tilbage som en tingsliggørelse af – et slags minde om – børnenes deltagelse i bevægelsesfortællingerne. De støtter dermed børnenes hukommelse og skaber god baggrund for børnenes muligheder for at gå i dialog om temaerne i de enkelte kapitler. Det giver igen god mulighed for, at dialogen kan fremme børnenes sproglig begrebsdannelse og evne til at stille spørgsmål, fortælle og forklare.

I sprogtilegnelsesprocessen har børnene brug for mange gentagelser for blandt andet at få styr på:

- Sprogets formelle regler: Hvordan lyde sættes sammen til ord og ordene til sætninger (fonologi, syntaks, grammatik).
- Ords betydning (semantik).
- Sprogbrug: Hvordan sproget anvendes i kommunikationen og understøttes af kropslige bevægelser, mimik og gestik (pragmatik).

Børn tilegner sig sproget ved i kommunikationen med andre:

- At lytte til det, der siges, hvorfor betoning og ytringer er betydningsfulde.
- At se på ansigtsudtryk (mimik) og bevægelser (Gestik).
- At fornemme stemning.

Med sproget øges mulighederne for at være i dialog med andre om handlinger og oplevelser. Med sproglige markører kan vi udtrykke fortid, nutid eller fremtid. Vi kan med sproget forestille os ting og handlinger samt udvikle evnen til at abstrahere, så vi taler om ting, der ikke er konkret til stede.

NARRATIVE KOMPETENCER

Dialog med udgangspunkt i fortællinger giver særlig mulighed for at udvikle børns narrative kompetencer (*Thomsen, 2011*). En fortælling består typisk af en opstart, dernæst af et plot og til sidst af en afslutning, og børn lærer selv at fortælle, når de møder voksne, der støtter deres fortællinger.

Evnen til at kunne fortælle har betydning i kommunikationen med andre og for børns identitetsdannelse (*Stern, 2005*). Hoppeline og hendes venners oplevelser i fortællingerne giver både anledning til dialog om det, der sker i handlingerne, og dialog om, hvordan det kan opleves. At tale om, hvordan noget opleves, giver børn mulighed for at tilegne sig vigtige sproglige begreber for fornemmelser og følelser (*White, 2009*).

Vi håber, at dialogkortene kan inspirere arbejdet med at hjælpe børn til at tilegne sig vigtige sproglige begreber, bevæge sig ind i den sproglige abstraktionsverden, opleve sprogets magi, udvikle evnen til at fortælle og opdage meningen med symboler, billeder, tegninger, skrift.

LITERACY OG HOPPELINES ILLUSTRATIONER

Hoppelines illustrationer kan inspirere til tegneaktiviteter, der styrker symbolopfattelsen og præsentation af skriftsproget. Når børn oplever voksne og andre børn, som tegner og skriver, motiveres de til selv til at tegne og legeskrive. Derved opdages vigtige sammenhænge imellem det talte (auditive) sprog og det skrevne (visuelle) sprog (*Boye & Rasmussen, 2011*).

Hæng dem op!

Når børn og voksnes tegninger og illustrationerne til fortællingerne efter endt aktivitet hænges op i børnehøjde, giver det muligt for, at børnene selv kan opsøge dem og snakke om dem og om deres oplevelser med bevægelsesfortællingerne. De børn, som har deltaget i aktiviteterne, kan stå sammen foran illustrationen og genfortælle og måske endda udveksle meninger og betydninger overfor hinanden. Og de børn, som ikke selv har deltaget aktivt i bevægelsesfortællingerne, kan få adgang til viden om figurerne på billedet gennem det, de andre børn fortæller.

Der er på hver illustration ni elementer, som børnene skal lede efter. Det træner børnenes visuelle perception, og det kan samtidig sætte skub i dialogen mellem børnene. Når børnene får mulighed for at tale om handlingen ud fra illustrationerne, styrkes deres oplevelse af sammenhæng yderligere.

DIALOGKORTENE GØR OPMÆRKSOM PÅ RELEVANTE SPROGLIGE BEGREBER I HVERT ENKELT KAPITEL

På hvert kort anvises nogle af de sproglige begreber, som illustrationerne umiddelbart lægger op til at sætte i spil. Som voksen sprog giver kan det være hensigtsmæssigt at medtænke og systematisere alle de vigtige ord, som børn skal have mulighed for at tilegne sig i netop denne fortælling. Det giver mulighed for at betone, gentage og uddybe ordene og er med til at give forståelse for de sproglige begreber.

Børn tilegner sig sproget i for dem meningsfulde kontekster og gennem mange gentagelser, hvor forskellige udtryksformer benyttes, så som bevægelser, visuelle anvisninger (tegninger/skrift) og auditive anvisninger (det talte sprog) (*Næsby, M.fl., 2009*). Efterhånden vil børnene opleve at kunne genkende, huske og anvende ord situationsuafhængigt. Og de vil forstå, at ord giver dem mulighed for at fortælle om oplevelser, der har fundet sted, skal finde sted eller noget, som kun er en abstraktion som fantasi (*Thomsen, 2011*).

Sammenhæng mellem sprog og handlinger er vigtige, når børn skal lære sig de sproglige udtryk for:

- Ting i verden (navneord - også kaldet substantiver).
- Handlinger i verden (udsagnsord - også kaldet verber).
- Ord der tillægges/uddyber (tillægsord - også kaldet adjektiver).
- Ord der forbinder, ofte tid og rum (forholdsord - også kaldet præpositioner).

DIALOGKORTENES FOKUSPUNKTER

Dialogkortene anviser nogle relevante læringsmæssige fokuspunkter for kapitlet i overskrifter. Disse overskrifter uddybes her:

LÆRINGSPERSPEKTIVER:

Hukommelsesperspektiver

Kropslig aktivitet i kombination med italesættelse, dialog og fortælling styrker udviklingen af kognitive processer: Evnen til at opfatte og fastholde fokus, genkende og huske forløb og kunne respondere (bearbejde, regulere og styre) udvikles i meningsfulde sammenhænge og kan benævnes som arbejdshukommelsen (*Fredens 2012*).

Børns kognitive læringsforudsætninger er meget forskellige, og derfor er det også betydningsfuldt i relation til det pædagogiske arbejde med sprog og kommunikation, at børn kan deltage med netop de forudsætninger, de har på det givne tidspunkt (*Kjærgaard, mfl. 2012*).

Kommunikative perspektiver

Børn tilegner sig de nonverbale kommunikationskoder i situationen. I kommunikation er de kropslige udtryk, mimik og gestik betydningsbærende, og børns læring understøttes, når voksne anviser og skaber rammer for at underbygge dialog med gestik, mimik, stemmeføring og bevægelsehandling. Giv derfor børnene lov til at genfortælle med hele kroppen.

Turtagning: Handler om, at børn og voksne sammen øver sig i at være i lytte- eller fortællerposition. Når flere børn er med, øver børn deres evne til at vente på tur og fastholde/huske det, de gerne vil fortælle (*Næsby m.fl., 2009*).

Sproglige perspektiver

Materialet lægger op til dialog og kategorisering af sproglige begreber, der kan relateres til børnenes hverdagsliv. Dermed gøres børns mulighederne for at tilegne sig kommunikative og sproglige udtryk for mere abstrakte begreber (tid, rum, retning, følelser og fornemmelser), som styrker deres personlige udvikling og evne til at indgå i relationer i det sociale samspil. Ligeledes præsenteres børnene for den sproglige kode og form og får mulighed for at tilegne sig over- og underbegreber for substantiver, verber, adjektiver og præpositioner (*Markussen- Brown, 2017*).

Narrative perspektiver

Evnen til at kunne fortælle og skabe sammenhæng er betydningsfuld i et lærings- og sprogtilegnelsesperspektiv. At kunne genfortælle og holde styr på fortællingens forløb: Start- plot- afslutning, er udviklende for arbejdshukommelsen.

Ligeledes vil italesættelsen af oplevelser og fornemmelser styrke børns evne til at udtrykke følelser, hvilket har stor betydning i forhold til identitetsdannelsen.

Dialogkortene lægger op til dialog om det, kroppen mærkede, øjet så og øret hørte. Børnene får desuden mulighed for at øve sig i at bruge sproget situationsuafhængigt og udvikle evnen til at generalisere eller sammenligne med andre oplevelser (*jf. Thomsen, 2011*).

Skriftsproglige perspektiver

Billeder, tegninger, bevægelseskort og handlinger giver børn erfaring med visuelle symboler. Symboler kan sættes i stedet for ting eller handlinger. Det kan være et billede, en tegning, et aftalt tegn-symbol eller skrift. Symboler er nyttige redskaber i såvel kommunikation som i forhold til at afkode omverden. Hoppelineuniverset giver børn mulighed for at opleve, hvordan skriftsprog, billeder og tegninger kan anvendes, så interessen for sprogets form og systemer vækkes. Denne proces er betydningsfuld i relation til senere formel skriftsproglæring i skolen. Evnen til at forstå og anvende symboler, f.eks. tal og bogstaver, udvikles, når voksne anviser og støtter børn i at tage symbolerne med i leg og kommunikation (Boye & Rasmussen, 2011).

LITTERATUR

Boye & Rasmussen (2011): Små børns sprog og læsning, Akademisk forlag

Fredens, K. (2012): Mennesket i hjernen.

Fredens, K. (2016): Læring med kroppen forrest, Hans Reitzels Forlag

Kjærgård m.fl. (2012): Barnets lærende hjerne, Dafolo

Markussen- Brown, J. (2017): Barnets sprogtilegnelse og pædagogisk praksis, Turbine akademisk forlag

Næsby m.fl. (2009): Udsatte børn og sprogvurdering i dagtilbud. Set d. 26/3 2019 på: [www.udsattebørn.org/sprogvurdering i dagtilbud.dk](http://www.udsattebørn.org/sprogvurdering-i-dagtilbud.dk)

Ritchie, T. (2012): Narrativ teori i pædagogers praksis, Billesø og Baltzer

Stern, D. (2005): Spædbarnets interpersonelle verden, Hans R Reitzels Forlag

Thomsen, P. (2011): Det fortællende barn, Dafolo

White, M. (2009): Kort over narrative landskaber, Hans Reitzels Forlag